

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

Vesa Engdahl
Päästrategi, S-Pankki-konserni

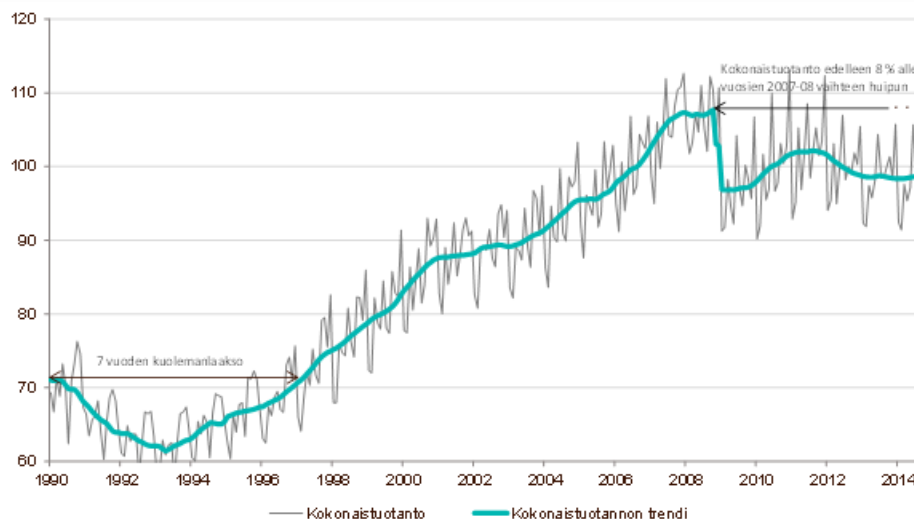
Suomen talouden heikkous jatkuu

Talouden käänne karkaa yhä kauemmas

Euroalueen kasvumomentumin heikkenemisen myötä Suomen talouden käänne on siirtymässä yhä kauemmas tulevaisuuteen. Euroalueen talous on viime keväästä lähtien osoittanut heikkoutta. Saksan talous supistui vuoden toisella neljänneksellä, Ranskan kasvu pysähtyi ja Italian kokonaistuotanto laski vuoden puoliväliin tultaessa jo toista vuosineljännestä peräjälkeen, joten teknisesti ottaen Italia on vajonnut uudelleen taantumaan. Käytännössä koko euroalueen orastamassa ollut talouden elpyminen on hyytynyt ja talouskasvu pysähtynyt. Riskinä on euroalueen ajautuminen uudelleen taantumaan alkavan talven aikana. (Kuva 1)

Suomen talouden pidemmän aikavälin kasvuedellytykset ovat heikot, ja rakenneuudistusten puute rasittaa kasvupotentiaalia. Makrotaloutemme on euroalueen heikoimpia. Kaiken kaikkiaan Suomella on nyt kiire luoda aiempaa parempi teollisuuden kasvualusta, uusi teollinen pohja, joka korvaa erityisesti tietoteknologia- ja metsäsektorilta poistuneen tuotantokapasiteetin ja työpaikat, sekä sopeuttaa samalla julkinen talous aiempaa matalampaan verotulopohjaan.

Kuva 1: Suomen kokonaistuotannon trendi on laskenut jo kolme vuotta – talouden "kuolemanlaakso" on huomattavasti pidempi kuin 1990-luvun alun lamassa.

Lähde: Reuters Datastream

Viimeisimmät ennustepäivityksemme ovat olleet mollivoittoisia

Vuodesta 2014 näyttäisi tulevan kolmas perättäinen vuosi, kun maamme kokonaistuotanto laskee vuotta aiemmasta. Vaikka maailmantalous ja kansainvälinen kauppa ovat elpyneet vuosien 2008–2009 finanssikriisistä, ja moni euroalueen talous on jättänyt taantumien taakseen, Suomi ei ole onnistunut ponnistamaan kasvuun. Vielä tämän vuoden tammikuussa ennustimme maamme kokevan suhdannekäänteen tänä vuonna ja pääsevän positiiviselle kasvu-uralle, joskin epäilimme kokonaistuotantomme kohoamisen jäävän huomattavasti hitaammaksi kuin euroalueella keskimäärin. Ukrainan kriisin, EU:n ja Venäjän keskinäisten kauppapakotteiden sekä euroalueen talouskasvunäkymien heikkenemisen myötä tarkistimme kesäkuussa Suomen kasvuennustettamme alaspäin. Kesäkuussa päivitettyssä ennusteessamme odotimme Suomen kokonaistuotannon supistuvan tänä vuonna 0,6 prosenttia ja kääntyvän maltilliseen 1,2 prosentin kasvuun vuonna 2015. Tällä hetkellä emme koe tarpeelliseksi tarkistaa Suomen kuluvan vuoden kokonaistuotantoennustetta suuntaan taikka toiseen. Odotamme edelleen maamme talouden supistuvan 0,6 prosenttia vuonna 2014. Tarjontapuolella olemme tosin tuoneet hieman alas tämän vuoden tuontiennustetta ja kysyntäpuolella olemme leikanneet viennin ja julkisen kulutuksen kasvuarvioita.

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

Vuoden 2015 talouskasvuennustetta leikkaamme sen sijaan nyt marraskuun päivityksessämme reippaasti alas. Uskomme kansainvälisen kaupan ja ulkomaisen investointitoiminnan vahvistumisen tukevan vientiämme ensi vuonna. Viennin kääntymisen kasvuun ei kuitenkaan riitä kompensoimaan kotimaisen kysynnän laskua, minkä takia kokonaistuotantomme laskee edelleen vuonna 2015. Kesäkuussa povaamamme 1,2 prosentin kasvun sijaan arvioimme uudessa ennusteessamme Suomen talouden supistuvan ensi vuonna 0,2 prosenttia. (Taulukko1 ja 2)

Taulukko 1: Suomen, USA:n ja euroalueen talouskasvu ja inflaatio

	Talouskasvu			Inflaatio		
	2013	2014e	2015e	2013	2014e	2015e
USA	2,2 %	2,3 %	2,5 %	1,5 %	1,7 %	2,0 %
euroalue	-0,4 %	0,4 %	0,8 %	1,3 %	0,5 %	0,5 %
Suomi	-1,2 %	-0,6 %	-0,2 %	1,5 %	1,1 %	1,0 %

Lähde: FIM, Bloomberg

Taulukko 2: Suomen talousennuste

	2013	2012	2013	2014e	2015e
	Käyvin hinnoin, mrd. €		Määrän muutos, %		
Bruttokansantuote	201,3	-1,5	-1,2	-0,6	-0,2
Tuonti	78,8	1,3	-2,5	-0,3	0,5
Vienti	76,9	1,2	-1,7	0,2	1,4
Yksityinen kulutus	111,0	0,1	-0,7	-0,6	-0,3
Julkisen kulutus	50,2	0,7	1,5	0,3	0,4
Yksityiset investoinnit	34,3	-3,3	-6,8	-5,0	-1,2
Julkiset investoinnit	8,3	1,6	3,7	-0,8	-0,5

Lähde: FIM, Tilastokeskus

Taloutemme toipuminen on viennin varassa

Suomen talouden alamäen taittamisen kannalta keskeisten vientialueiden – erityisesti euroalueen ja laajemmin koko Euroopan – talouskasvun toipuminen on ehdoton edellytys. Suomessa on luotettu vahvasti euroalueen talouden suhdannekäänteeseen ja sen maamme vientikysynnälle tuomaan nosteeseen. Suomen kannalta ikävää on se, ettei kotimaisesta kysynnästä ole taloutemme vauhdittajaksi tänä taikka ensi vuonna. Kotimaisesta taloudestamme puuttuu sellainen dynamiikka, joka synnyttäisi itsenäistä kasvua, jolloin Suomen suhdannekäänte on valitettavasti ulkomaisen kysynnän varassa. Joudumme näin ollen luottamaan siihen, että vientikysynnän piristymisen tuo jossain vaiheessa starttiräppyn taloudellemme. (Kuva 2)

Ulkomaisen kysynnän kasvun myötä vientiteollisuuden työllisyyden ja investointien voidaan ajatella lähtevän nousuun. Tämän positiivisen vireen uskotaan leviävän vähitellen kotimarkkinasektorille tukien yksityistä kulutusta ja luovan lopulta investointeja ja uusia työpaikkoja myös maamme sisämarkkinoilla toimivissa yrityksissä. Toistaiseksi viennin vetoapua ei ole kuulunut. Uhkana on, että odottavan aika saattaa käydä pitkäksi.

Osin Ukrainan kriisistä johtuen, mutta myös euroalueen jäsenmaiden oman epäonnistuneen talouspolitiikan ja rakenneuudistusten puutteen takia yhtenäisvaluutta-alueen talouskasvunäkymät ovat heikentyneet, joten maamme kannalta keskeisen vientimarkkinan vetoon ei voi luottaa liikaa. EU:n ja Venäjän keskinäisten kauppapakotteiden ja ruflan heikkenemisen takia vientimme Venäjälle on kärsinyt. Kaukomarkkinoilla Kiinan hidastuva talouskasvu, jonka voidaan odottaa jatkuvan vielä pitkään, aiheuttaa puolestaan epävarmuutta Kaukoidän vientikysynnän kasvuille. Nämä kolme kipupistettä aiheuttavat tuskaa ja huolta maallemme vielä kotvan aikaa.

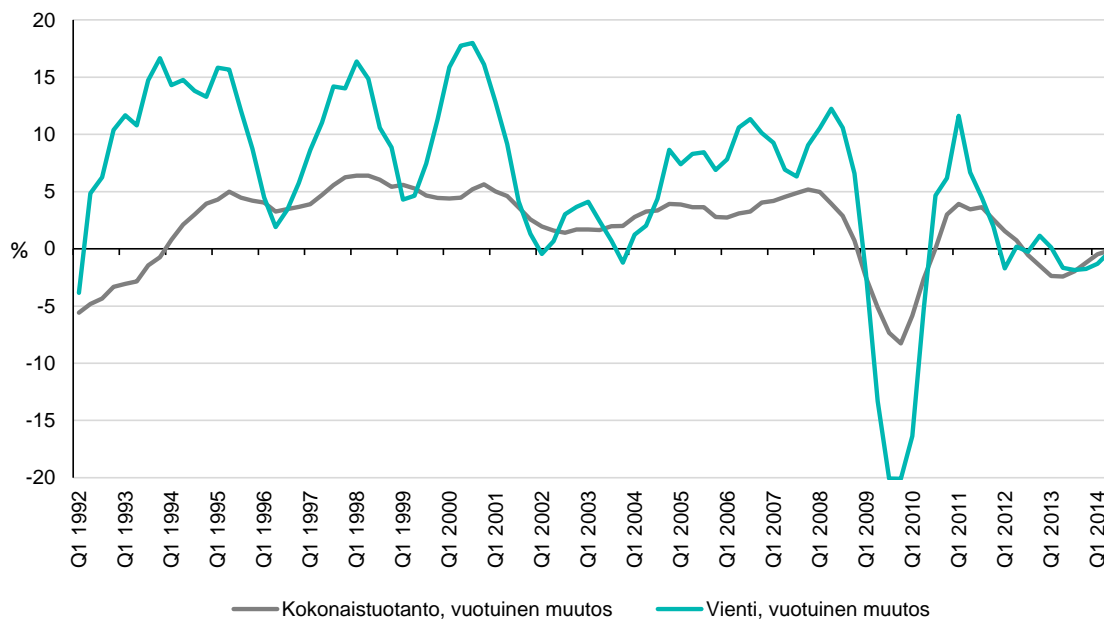
Suomen elektroniikka-, metsä- ja konepajateollisuuden massiivisen rakennemuutoksen ja tuotantokapasiteetin supistumisen takia maailmantalouden kasvu ja kansainvälisen kaupan piristymisen eivät tuo enää samanlaista nostetta maamme taloudelle kuin aiemmin on totuttu näkemään. Tämän ohella Suomen kilpailukyky on heikentynyt merkittävästi ja yhtäjaksoisesti jo vuodesta 2000 lähtien, minkä takia häviämme jatkossa mitä todennäköisimmin markkinaosuuksia maailmanmarkkinoilla, ja näin ollen vientimme kasvaa kansainvälistä kauppaa hitaammin. Ilman merkittäviä talouden rakenneuudistuksia, kustannustason sopeutusta ja tuottavuuden kohentamiseen tähtäviä toimia kärsimme vaatimattomasta viennin menestyksestä hamaan tulevaisuuteen.

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

Tänä vuonna odotamme maamme viennin polkevan lähestulkoon paikallaan. Luotamme kuitenkin euroalueen talouskasvun kiihtyvän jonkin verran vuonna 2015 ja tuovan hieman nostetta Suomen viennille. Samalla, mikäli Ukrainan kriisistä muodostuu jäänytynyt konflikti eikä kauppasota Venäjän ja EU:n välillä pahene, vaan kauppapakotteita puretaan ensi vuoden aikana, kauppamme Venäjän kanssa voi alkaa normalisoitua vuoden jälkipuoliskolla. Näillä oletuksilla ennustamme Suomen viennin lisääntyvän 1,4 prosenttia vuonna 2015.

Kuva 2: Kokonaistuotantomme kehitys on riippuvaista viennin menestyksestä – tällä hetkellä viennin kasvu on olematonta.

Lähde: Reuters Datastream

Kotimarkkinakysyntä surkeassa jamassa

Suomen kotimaisen kysynnän heikkous on aito ja jopa viennin pehmeyttä suurempi huolenaihe maallemme. Talouden pitkän supistumisen seurauksena työllisyyden, kulutuksen ja investointien näkymät säilyvät vaatimattomina ei pelkästään kuluvana vuonna vaan myös vuonna 2015. Tänä vuonna ennustamme kotimaisista kysyntäeristä vain julkisen kulutuksen kasvavan ja vaikuttavan positiivisesti talouden aktiviteettiin. Vuonna 2015 tilanteen odotetaan säilyvän samana – kotimaisista kysyntäeristä vain julkinen kulutus kasvaa.

Kotitalouksien näkymät ovat vaikeat. Pitkään jatkunut heikko suhdannetilanne heijastuu työmarkkinoille. Odotammekin työllisyystilanteen heikkenevän vuosien 2014 ja 2015 aikana. Ennakoimme tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaisen työttömyysasteen nousevan tänä vuonna 8,6 prosenttiin ja vuonna 2015 edelleen 9,0 prosenttiin¹. (Kuva 3)

Kotitalouksien reaalitytulot ovat laskeneet jo kaksi vuotta putkeen, ja tästä vuodesta on tulossa mitä ilmeisimmin kolmas perättäinen laskuvuosi. Vuonna 2015 kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitytulojen kasvu jää arviomme mukaan edelleen pakkaselle. Heikko kotitalouksien reaalitytulojen kehitys ja valjuna säilyvät tulevaisuuden odotukset painavat kulutushalukkuutta ja -mahdollisuuksia. Kuluttajien luottamus talouteen on pysynyt pitkään aikavälin keskiarvonsa alapuolella jo runsaat kolme vuotta. Odotamme sen pysyvän heikkona läpi ennustejakson. Luottamusta nakertavat kasvava työttömyys, matalat nimellispalkankorotukset, veronkiristykset ja geopolittiset konfliktit. Vaatimattomasta tulokehityksestä ja kotitalouksien heikosta luottamuksesta johtuen ennustamme yksityisen kulutuksen supistuvan tänä vuonna 0,6 prosenttia vuotta aiemmasta. Alamäki jatkuu vuonna 2015, joskin loivempaan kuin kuluvana vuonna. (Kuva 4)

¹Yhteneväisestä kansainvälisestä tilastointitavasta johtuen tilastokeskuksen julkaisemat työttömyysluvut ovat käyttökelpoisia ja tarpeellisia verrattaessa Suomen työttömyysastetta muihin, mutta maamme todellisesta työttömyystilanteesta ne luovat kuitenkin liian ruusuisen kuvan. Tilastokeskuksen luvut ovat varmasti tilastollisesti tosia, mutta työ- ja elinkeinoministeriön työttömyysluvut vastaavat enemmän taloudellista todellisuutta. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan syyskuussa 2014 Suomessa oli 314 500 työtöntä työnhakijaa, mikä vastaa 11,8 prosenttia työvoimasta. Suomalaisessa talouskeskustelussa tulisikin puhua mieluummin noin 12 prosentin työttömyydestä kuin hieman alle 9 prosentin työttömyysasteesta. Ero tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön lukujen välillä selittyy tilastointimenetelmien eroilla. Ministeriön luvut puolestaan perustuvat työ- ja elinkeinotoimistojen rekistereihin eli ne kertovat työttömäksi ilmoittautuneiden ihmisten todellisen määrän kunakin kuukautena. Tilastokeskuksen työvoimatutkimus on puolestaan kyselytutkimus, jossa otoksen perusteella arvioidaan kokonaistyöttömyys, ja jossa työttömiksi luokitellaan vain aktiiviset työnhakijat, jotka ovat etsineet työtä neljän viime viikon aikana. Tämä tilastointitapa siirtää monet piilotyöttömiksi.

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

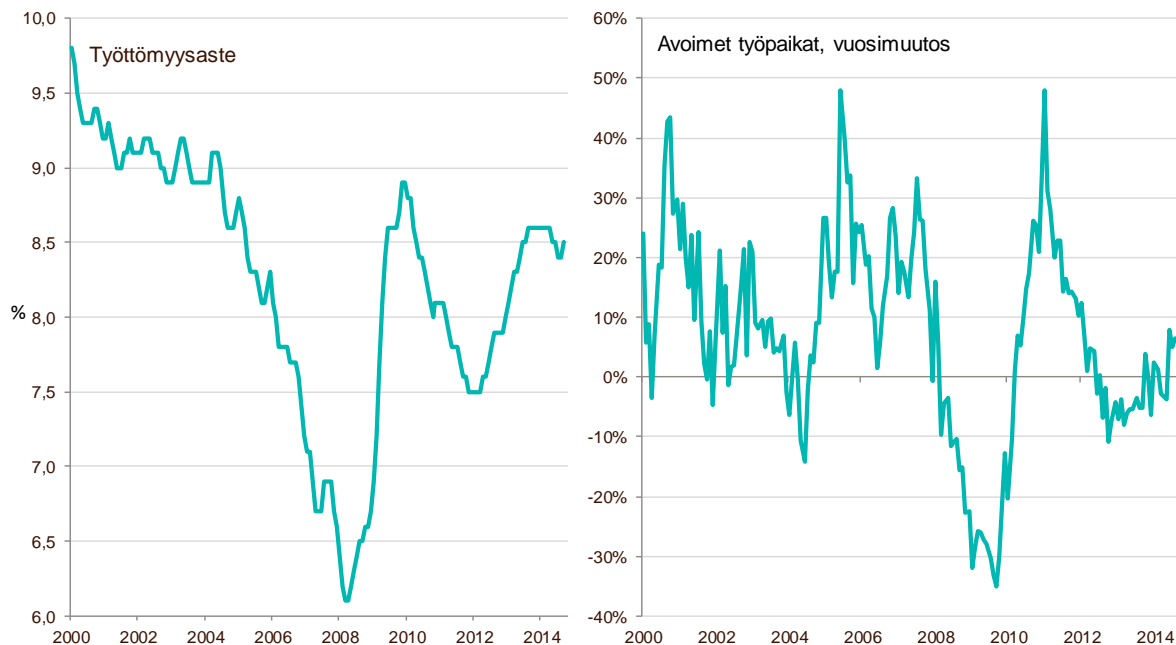
Vuoden 2013 tapaan yksityiset investoinnit laskevat merkittävästi myös tänä vuonna supistuen 5 prosenttia, mikä johtaa investointien painumiseen noin 16 prosenttiin bruttokansantuotteesta – alimmilleen koko 2000-luvulla. Emme odota tuotannollisten investointien kääntyvän kasvuun edes ensi vuonna vaan supistuvan edelleen runsaan prosentin verran. Käännettä investoinneissa voimme odottaa vasta vuonna 2016 edellyttäen, että vientikysyntä toipuu selvästi vuoden 2015 aikana.

Suomen talouden heikkous on levinnyt myös asuntomarkkinoille. Matalista koroista huolimatta asuntojen kysyntä on vaimentunut, hinnat polkevat paikoillaan tai laskevat ja uudisrakentaminen jatkaa supistumistaan. Kotitaloudet ja lainoittajat välttävät nyt selvästi riskinottoa. Asuntomarkkinoilla investointien kääntymistä kasvuun saadaan odottaa todennäköisimmin aina vuoteen 2016 saakka.

Merkittävin jarru asuntojen hintojen laskulle on matalana pysyvä korkotaso. Asuntolainakannan kasvu on kuitenkin hidastunut reippaasti, ja asuntolainojen takaisinmaksuajat lyhenevät, vaikka korkotasoa on painunut yhä alhaisemmaksi. Kasvukeskuksissa hintoja on tukenut myös kysyntään nähden vaimea tarjonta. Pääkaupunkiseudulla ja muutamilla muilla kasvualueilla heikko tarjonnan kehitys tukee hintoja myös tulevina vuosina. Muuttotappioalueista ei voi kuitenkaan sanoa samaa, joten asuntojen hintojen alueellisen eriytymisen voidaan odottaa jatkuvan trendinomaisesti. Kokonaisuudessaan maassamme ei ole juuri nyt asuntojen hinnoissa nousupaineita. Parhaimmillaan asuntojen hinnat polkevat valtaosan vuosien 2014–2015 ennustejaksoistamme paikoillaan tai laskevat lievästi. Asuntokaupan voi odottaa vilkastuvan ja markkinoiden vahvistuvan vasta vuoden 2016 aikana edellyttäen, että talous ja työmarkkinat alkavat elpyä.

Heikosta talouskehityksestä ja työllisyysstilanteesta johtuen kustannuspaineet pysyvät alhaisina ja inflaatio hitaana. Odotamme kuluttajahintojen nousevan tänä ja ensi vuonna noin prosentin verran. Työn tuottavuus nousee maltillisesti – noin puolen prosentin vauhtia – mutta työvoimakustannusten nousun ollessa myös varsin hidasta yksikkötyökustannusten nousu jää vähäiseksi. Yksikkötyökustannusten osalta Suomen ongelmana on kuitenkin, että niiden nousu on ollut erittäin kovaa kilpailijamaihin verrattuna viimeisen puolentoista vuosikymmenen aikana. Lisäksi niiden taso on lähtökohtaisesti korkea, mikä on erittäin haitallinen tekijä kansainvälisen kilpailukykykymme kannalta.

Kuva 3: Epävarmat työmarkkinat ja työttömyysasteen kohoaminen latistavat kulutushalukkuutta ja -mahdollisuuksia.

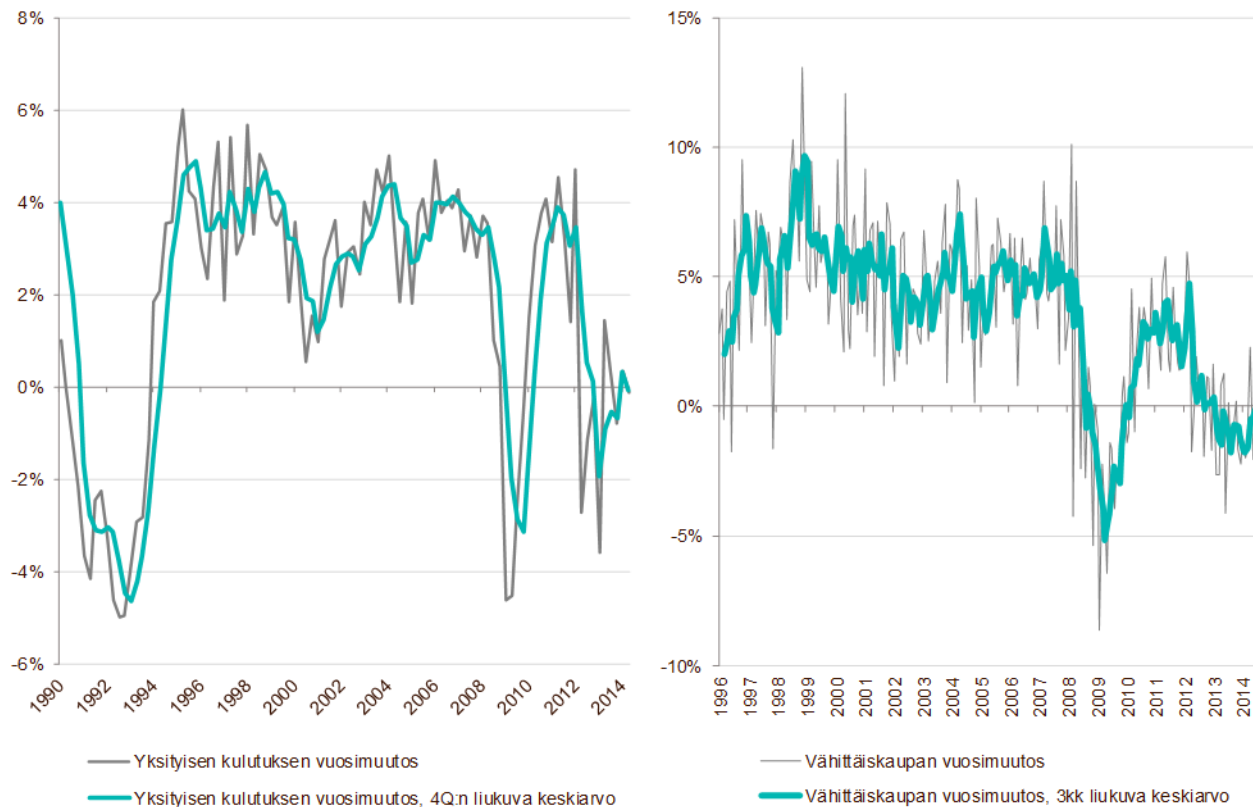

Lähde: Reuters Datastream

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

Kuva 4. Yksityisen kulutuksen kasvu olematonta – vähittäiskauppa heikossa hapessa

Lähde: Reuters Datastream

Talouspolitiikan painopiste oltava rakenneuudistuksissa elvytyksen sijasta

Suhdanneluonteisesta elvytyksestä ei ole juuri nyt Suomelle paljoakaan hyötyä. Talouskasvumme heikkous ei johdu tätä nykyä niinkään suhdanneluonteisista tekijöistä vaan pikemminkin talouden rakenneongelmista. Finanssipoliittisen elvyttämisen mielekkyys on näin ollen hyvin kyseenalainen. Talouspolitiikan painopiste tulee jatkossa olla rakenneuudistuksissa. Lisäksi, mikäli elvytykseen lähdetäisiin, se jouduttaisiin tekemään mitä todennäköisimmin velkarahoituksella, joka veisi julkista talouttamme yhä kauemmas asetetuista tasapainotavoitteista. Kestävyyssvajetta ei ole saatu kurottua lähestulkoonkaan umpeen. Tämän ohella rakenteellinen julkisen talouden keskipitkän aikavälin alijäämämme on tällä hetkellä hyvin lähellä finanssipoliittisessa laissa asetettua maksimaalista 0,5 prosenttia bruttokansantuotteeseen suhteutettuna.

Suomen nykyisellä hallituksella on ollut valmisteilla monenlaisia rakenneuudistuksia. Näistä vain eläkeuudistus on saatu maaliin. Säästötalkoissa puhutaan runsaasta seitsemästä miljardista eurosta, mutta paljon tästä menee veronkorotusten piikkiin. Tätä ei parhaalla tahdollakaan voi sanoa talouden rakenteiden korjaamiseksi. Vastuu maamme kipeästi kaipaamista – ja kipua aiheuttavista – rakenneuudistuksista on jo käytännössä siirretty seuraavan hallituksen niskoille.

Julkisen sektorin tulot ja menot on saatava tasapainoon. Verojen kiristys julkisen talouden tasapainottavana tekijänä olisi parasta heittää romukoppaan. Suomen kokonaisveroaste on nykyisin 45 %/BKT, mikä on yksi korkeimmista läntisissä teollisuusmaissa. Talouden aktiviteetin tukemisessa paras teho saataisiin mitä todennäköisimmin veroja alentamalla, sillä se tukee kotitalouksien ostovoimaa, kotimaista kysyntää ja talouden dynamiikkaa yhdessä rakenneuudistusten kanssa. Verotukseen on myös luotava järjestelmä, joka on stabiili – järjestelmä, jolla uskotaan pärjättävän vähintään vuosikymmenen tai mieluummin kaksi ilman jatkuvaa muutostarvetta. Verotuksessa jatkuvuus ja ennakoitavuus ovat sekä yksittäisille kansalaisille että yrityksille keskeisiä asioita. Huonoksi esimerkiksi verotuksessa tehdystä säätämisestä käy pääomatulojen ja osinkojen verotuksen jatkuva muokkaaminen useamman viime vuoden aikana. Jatkuvuuden ja ennakoitavuuden näkökulmasta harjoitus on ollut surkea esitys. (Kuva 5)

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

Suomen viennin kilpailukyky on heikko. Maassamme yksikkötyökustannukset ovat nousseet huomattavasti keskeisiä kilpailijamaitamme nopeammin vuodesta 2000 lähtien. Viennin kohentamiseen ei finanssipoliittisella elvytyksellä voida vaikuttaa vaan ainoastaan rakennepoliittikan keinoin. Maamme vienti on supistunut viiden vuoden takaisesta huipustaan kumulatiivisesti hieman yli 20 prosenttia. Viimeisen 50 vuoden aikana yhtä massiivista viennin romahtamista ei ole nähty OECD-maissa kuin ainoastaan Portugalissa 1970-luvulla. Suomen kehitys finanssikriisin jälkeen on ollut tältä osin katastrofaalinen. Maamme kansainvälisen kilpailukykyyn palauttaminen kotimaisen kysynnän kasvuedellytysten parantamisen ohella onkin nostettava talouspolitiikan agendalla erittäin korkealle.

Maamme on tilanteessa, jossa ei ole enää varaa jakaa kaiken aikaa hyvää kaikille. Poliitikkojen on oltava valmiita tekemään ikäviä asioita ja aiheutettava pettymyksiä. Suosion kalastelun ja oman selustan turvaamisen aika on ohi. Työmarkkinoitamme täytyy uudistaa rohkealla otteella ja lisätä mahdollisuuksia sopia palkoista paikallisesti. Työnteosta ja yrittämisestä täytyy tehdä kannattavampaa. Yksikkötyökustannusten kasvun hillitseminen ja kansainvälisen kilpailukykyemme turvaaminen edellyttävät erittäin tiukkaa palkkamalltia vuosiksi eteenpäin. Kotimarkkinoiden kasvun edellytysten turvaamiseksi palkansaajien ostovoimaa ei kuitenkaan ole vara heikentää. Tämä peräänkuuluttaa palkkaverotuksen keventämistä. Mahdolliset nimellispalkkojen leikkaukset tai vähintään reaali-palkkojen lasku nimellispalkkojen korotuksista pidättäytymällä täytyy pystyä kompensoimaan alentamalla verotusta niin, etteivät reaaliset nettopalkat käytännöllisesti katsoen laske, ja kuluttajien ostovoiman säilyminen turvataan. Tällainen verouudistus tarkoittaa verotulojen supistumista ja vaatii julkisen sektorin koon pienentämistä, jotta julkisen sektorin vakaustavoitteista onnistuttaisiin pitämään kiinni. Verouudistus tarkoittaa näin ollen samanaikaisesti toteutettavaa merkittävää julkisen talouden koon supistamista

Maassamme on suuri tarve supistaa julkisia menoja. Suomessa julkisten menojen osuus on nykyisellään lähemmäs 57 prosenttia bruttokansantuotteeseen suhteutettuna, mikä on yksi läntisten teollisuusmaiden maiden korkeimmista osuuksista. Julkisten menojen tasoa pitäisi pystyä leikkaamaan kymmenkunta prosenttiyksikköä, jolloin ne olivat alle 50 prosenttia kokonaistuotantoon suhteutettuna. Tällä tasolla julkiset menomme olivat vielä vajaa vuosikymmen sitten. Menoja leikatessa budjettia olisi tärkeää kohdentaa uudelleen. Menojen jakaumaa on muutettava niin, että resursseja suunnataan nykyistä enemmän investointeihin, koulutukseen, T&K-toimintaan ja innovaatioihin. Samalla kustannuksia on leikattava tulonsiirroista ja hyvinvointivaltion menoista. Yksityistämistuloja pitäisi käyttää investointeihin ja luottamusta rakentaviin toimiin, kuten verojen alentamiseen, ei menojen lisäämiseen taikka elvytykseen. Erityisen tärkeää on lisätä tuottavuutta julkisissa palveluissa. Yksityisen sektorin on oltava vahvasti mukana tuottamassa ja tehostamassa palvelutuotantoa. Poliittisilta päättäjiltämme pitäisi löytyä myös tahtoa arvioida uudelleen ja karsia rohkeasti kuntien ja valtion tehtäviä ja velvoitteita sekä organisoida palveluita uudestaan. (Kuva 6)

Kuva 5: Suomen kokonaisveroaste (%/BKT) on kohonnut nopeasti ja on huomattavasti korkeampi kuin euroalueella tai OECD-maissa keskimäärin.

Lähde: Tilastokeskus

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

Kuva 6: Suomessa julkiset menot jatkavat paisumistaan kokonaistuotantoon suhteutettuna (%/BKT) – olemme kohoamassa maaksi, jolla on maailman suurimmat julkiset menot taloutensa kokoon nähden.

Lähde: IMF

Yksikkötyökustannusten kova nousu rasittaa kilpailukykyämme ja painaa vientiämme

Heikkoon vientimenestykseen löytyy useita syitä. Osin taustalla vaikuttavat teollisuutemme rakennemuutos, kansainvälisen talouden heikko kehitys ja erityisesti investointituotteiden kysynnän vaimeus maailmalla, mutta myös kustannustasomme kova nousu suhteessa kilpailijamaihin. Suhteellisten hintojen muutoksilla on erittäin merkittävä vaikutus vientituotteidemme kysyntään.

Maamme kilpailukyky kääntyi laskuun jo vuosituhaten vaihteessa, eikä tilanne näytä nykymentulla juuri kohentuvan. Viennin menestyksen takaaminen on kuitenkin Suomelle ensisijaisen tärkeää. Viennin osuus maamme kokonaistuotannosta on karkeasti ottaen 40 prosenttia, ja viennistä elantonsa saa maassamme puolisen miljoonaa ihmistä. Kaiken kaikkiaan suoraan ja epäsuorasti vienti työllistää noin miljoona suomalaista – siis lähemmäs 40 prosenttia työllisestä työvoimastamme.

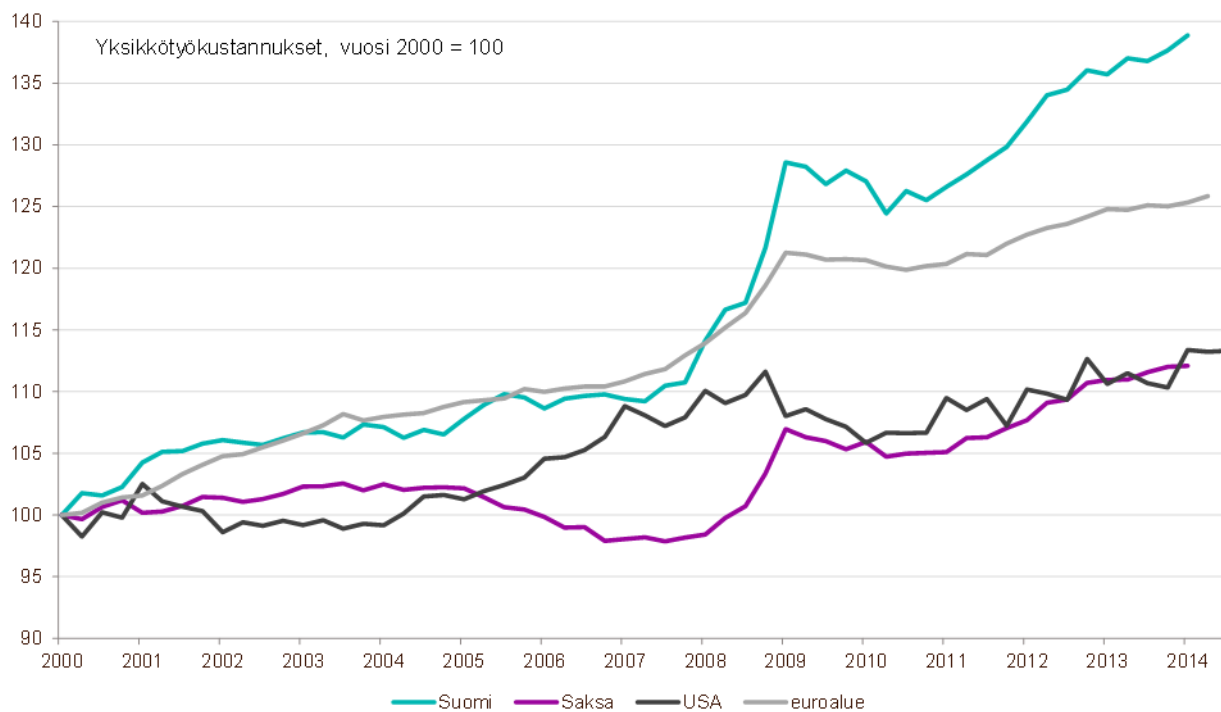
Tällä hetkellä ongelmanamme on se, että Suomessa tapahtuvan tuotannon arvon suhde kustannuksiin ei ole yleisesti ottaen kilpailukykyinen. Reaaliset yksikkötyökustannukset ovat nousseet vuosituhaten vaihteesta lähtien huomattavasti nopeammin kuin keskeisissä kilpailijamaissamme Ruotsissa, Saksassa tai vaikkapa Yhdysvalloissa. Suhteellisia reaalisia yksikkötyökustannuksia voidaan käytännössä alentaa joko työn tuottavuutta kohentamalla, työn hintaa laskemalla tai vientituotteiden hintaa nostamalla eli vaihtosuhdetta parantamalla. (Kuva 7)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana tuottavuuskehitys on maassamme olennaisesti hidastunut. Työvoimakustannusten muutos ei ole kuitenkaan sopeutunut tähän uuteen ympäristöön. Jatkoa ajatellen vaihtoehtoina ovat joko palkkamallit tai tuottavuuden kohentaminen, joka vaikuttaa myös hintakilpailukykyyn. Tuottavuuden lisääminen on tärkeää, mutta se tapahtuu hitaasti ja vaatii aktiivista innovaatioita tukevaa politiikkaa sekä pitkälle meneviä rakenneuudistuksia taloudessa. Maltillinen, tuottavuuskehitystä hitaampi, palkkakehitys tehoaa nopeammin, mutta se ei ratkaise pitkän aikavälin kilpailukykyongelmaa. Se pikemminkin luo vain edellytyksiä tasapainoiselle talouskehitykselle, mikä on toki tärkeää myös innovoinnille, tuottavuuden nousulle ja elintason kasvulle.

Vesa Engdahl, S-Pankki Oy

12.11.2014

Kuva 7: Suomessa yksikkötyökustannusten raju nousu syö viennin kilpailukykyä.

Lähde: Reuters Datastream

Mihin yksittäisen kansalaisen on hyvä varautua vuonna 2015?

- 1) **Työmarkkinat.** Työmarkkinat säilyvät heikkoina, ja työttömyys lisääntyy. Viimeisen vuoden aikana työ- ja elinkeinoministeriön tilastojen mukaan työttömien määrä on kasvanut Suomessa noin 30 000:lla. Seuraavan vuoden aikana yt-neuvotteluja tulee lisää, ja maassamme työttömien määrä kohoaa helposti parilla kymmenellä tuhannella
- 2) **Asuntomarkkinat.** Meneillään on ostajan markkinat. Asuntojen hintojen ei odoteta nousevan seuraavan vuoden aikana, reaali hinnat jopa laskevat. Asuntojen myyntiajat pitenevät, mikä on asuntoaan myyvän hyvä pitää mielessä. Asunnon vaihtajan on syytä varoa kahden asunnon loukkua. Erityisesti mikäli asuntojen hinnat sattuisivat laskemaan, on vanhasta asunnosta syytä päästä irti samalla, kun ostaa uuden.
- 3) **Korkoympäristö.** Korkotaso säilyy hyvin matalana ainakin läpi vuoden 2015 ja todennäköisesti vielä vuoden 2016. Pankkien kasvavasta kilpailusta johtuen asuntoluottojen lainamarginaalit ovat läheneet laskuun. Pankkitili tai määräaikaistalletukset eivät tarjoa inflaation ylittävää tuottoa. Tämä tarkoittaa, että tällaisten sijoitusten reaali tuotto on negatiivinen, jolloin säästöjen ostovoima alenee. Inflaation ylittävää tuottoa hakiessaan säästäjän ja sijoittajan täytyykin olla valmis ottamaan jonkin verran riskiä ja hakea tuottoa joko riskisemmistä korkosegmenteistä osakemarkkinoilta tai vaikkapa kiinteistöistä.
- 4) **Inflaatio.** Suomen talouskehitys on heikkoa, ja hintojen nousupaineet ovat vähäisiä ensi vuonna. Inflaatio ei siis ole ongelma. Suomessa hintojen kohoamista ruokii lähinnä energiaveron ja liikenteen verotuksen kiristäminen.
- 5) **Käytävissä olevat tulot.** Yleisesti ottaen ansiotuloverotus kiristyy ensi vuonna, koska ansiotasot- ja inflaatiotarkistukset jätetään tekemättä. Tuloveroasteikon ylimmän tuloluokan raja alennetaan myös 90 000 euroon. Pienituloisten verotusta kuitenkin kevennetään korottamalla perus- ja työtulovähennystä. Työmatkakustannusten omavastuuosuutta sen sijaan kasvatetaan, ja asuntolainan korkovähennysoikeutta pienennetään asteittain. Pääomatulojen verotusta kiristetään. Palkankorotusten ollessa hyvin maltillisia ja hintatason kuitenkin noustessa jonkin verran kotitalouksien käytävissä olevat reaali tulot supistuvat. Keski- ja alakuukansalainen saa siis käteen jäävillä tuloillaan ensi vuonna vähemmän kuin tänä vuonna ja kokee itsensä näin ollen hieman aiempaa köyhemmäksi.
- 6) **Vaalit.** Kevään 2015 eduskuntavaalien jälkeen uudelta hallitukselta on lupa odottaa laajoja rakenteellisia talouden uudistuksia, joilla Suomi saataisiin nostettua kasvuun. Tarvittavat toimenpiteet aiheuttavat ensi vaiheessa kipua ja tuskaa, mutta ovat täysin välttämättömiä maamme taloustilanteen kohentamiseksi. Mikäli emme onnistu tässä taloutemme sopeuttamisessa, murenevat hyvinvointiyhteiskuntamme perustukset nopeasti. Varautukaamme siis koviin taloudellisiin päätöksiin ja haasteellisiin aikoihin.

Päivitämme Suomen talousennustettamme kolme kertaa vuodessa. Seuraava S-Pankin Suomen suhdannekatsauksen tarkistus julkaistaan helmikuussa 2015.